

Historisk bakgrund:**Bruksförvaltaren Carl Adolf Muhr och lönen på Laxå bruk**

Bruksförvaltaren Carl Adolf Muhr arbetade på Laxå järnbruk. Det var ett stort järnbruk där brukspatronen Cassel ägde skog, masugn, smedjor och ett jordbruk med torp och gårdar.

Carl A Muhr hade allt ansvar för att leda och fördela allt arbete på Laxå järnbruk, herrgårdens hushåll, skogen och jordbruket. Bruksarbetarna jobbade vid masugn och smedjor. Skogvaktaren ansvarade för skogen och rättaren för jordbruket. Torpare som hyrde sitt torp av brukspatron, måste betala genom att göra *dagsverken* = arbeta åt Laxå järnbruk 3 dagar varje vecka. De jobbade till exempel med kolmilor i skogen på hösten och i jordbruket på sommaren.

Carl A Muhr var skicklig i att leda och organisera arbetet, men till sin hjälp hade han 2–3 bokhållare. De arbetade på kontoret och hjälpte till att ha ordning på järnbrukets ekonomi, affärer och arbetsordning för brukets alla arbetare. Bokhållarna hade en liten lön men också *kost och logi* (= mat och husrum /någonstans att bo).

Carl A Muhr bodde i en förvaltarbostad som hette Åtorp. Han hade ett stort hushåll med tjänstefolk, bokhållare och 2–3 drängar. Han var mycket noga att alla följde hans regler, som han hade skrivit upp i en bok. Den kom att kallas för *Muhrs katekes*. Katekes betyder lärobok.

Carl A Muhr var mycket ekonomisk, på gränsen till snål. Han var noga med att tjänstefolket inte slösade med mat, ved eller talgljus och annat. Tiggare fick ej mat i köket, utan fick gå till kontoret och hänvisas till ett dagsverks-arbete för att få mat. Själv hade Carl A Muhr en väldig god lön, som bruksförvaltare med ansvar för Laxå järnbruk och för eget stort hushåll i Åtorp.

Det kom också hantverkare och tjänstemän utifrån som skulle arbeta eller hade ärenden att göra vid bruket. Om de behövde övernatta måste bruksförvaltaren hålla med kost och logi. Dessutom var han skyldig att hålla sig med *skjuts och förtäring* (= resor och mat) i alla resor för Laxå järnbruks ärenden han skulle göra.

Bruksförvaltaren Carl A Muhr fick sin lön, dels i pengar / kontanter, dels i form av *natura-förmåner* som kallades för *stat*. Det var till exempel spannmål, djur, talgljus, odlingsmöjligheter och brännvin.

Ja, brännvin, det låter tokigt idag, men på 1800-talet var det vanligt att erbjuda brännvin som lön. C A Muhr bjöd gäster och affärskompanjoner på brännvin. Drängarna fick en sup varje morgon innan arbetet började och pigorna en gång i veckan efter lördagsstädningen. Men rent supande och fylleri var inte tillåtet på bruket.

Carl Adolf Muhrs anställningsvillkor 1815 på Laxå bruk.

Kontant lön: 750 riksdaler banco /år.

Han fick även per år:

*1 tunna vete, 1 tunna ärtor, 25 tunnor råg, 10 tunnor korn och 18 tunnor havre.

*Hö och halm till tio kor och får för husbehov.

*Jord för potatis, kål och andra trädgårdsgrönsaker.

*Dagsverkshjälp med vedhuggning, vatten- och is-körning, fiske, trädgårdsarbete, linodling.

*Skjuts och förtäring vid tjänsteresor i järnbrukets ärenden.

* Betalt för tjänstemän och hantverkares kost och logi, om de behövde övernatta.

*Dessutom 150 kannor brännvin, 3 tunnor malt (till öltillverkning) för brukets och främmande "Trafiquanters förplägning".

* Rätt att driva brukshandel med sill, klädesvaror, tobak och brännvin, som dock ej får skuldsätta bruksfolket.

*2,5 lispund talgljus till kontorsljus.

2,5 lispund talgljus motsvarar 21 kg ljus. Dessa ljus skulle räcka för ett helt år som belysning på kontoret åt bokhållarna, när de satt och skrev med bläck och penna i de mörka vinterkvällarna. Någon el fanns ju inte, och tjänstefolk och bokhållare fick säkert snåla med ljusen.

I Muhrs regelbok det står att: "Hvarje afton klockan 7 utfås ljus för dagens behof af hushållsbokhållaren."